Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 21 ДЕКАБРЬ, 1989 ШУ. ★ № 152 (7809). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

Лаьрхlар кхоачашду

«Жилье-2000» яха программа йизза кхоачашъяра тlaгlертта къовсам лоаттабеча республикерча гlишлон организацешта чlоагlа эшаш йола материалаш арахецача Карабулакски нерудни гlишлон материалий завода болхлоша доккхий декхараш тlaийцадар укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Шу чакхдала юхейнсар дукха ха яц. Мишта лоархlабу уж шоаш тlaийцача декхарех? Цар доахача производственни хьокхамашка хьежача тешшаме ала йиш йолаш да уж шоай деша дай хиннаб, аьнна. Цхьайтта бетта планагlа лаьрхlачул совгlа цар арахийцай цхьайтта эзар сома маьха товарни продукци. Хlаьта цу юкъа заданел тlex цар кийчъяьй кхо эзар кубически метр нерудни гlишлон материалаш.

Уж толамаш доахача къаьстта дика хьокхамаш лахарна белгалъяьннай Хашагульгов Хьусен, Гиреев Амир керте латтача цехий коллективаши Диженев Иван Федоровича кулгалдеча котельне арендни коллективи.

Деша дай бац

Бахача наха чlоагlа хоаттаниш дика дlаэцаши да Грозненски швейни производственни объединене болхлоша тегаш дола тайп-тайпара барзкъаш. Нохч-Гlалгlайчен торгови организацешка меттел вай мехкарча дуккхача регионашкарча торгови организацещца яь договораш йолаш, шоаш тега хlамаш дlаккхуьйт цар. Шоай потребителий хьашташ дизза кхоачашдара, арахеца продукци дикагlа хилийтаран цун ассортимент шеръяран доккхий декхараш тlaийцадар цар пятилетка дийлагlча шера.

Дlабахача цхьайтта бетта цар баьча балхага хьежача тlaийцача декхарех меттел, гаьнна лоархlабац уж пачхьалкхен планах а.

Къаьстта во болх бу Алексеев Анатолий керте латтача цхьоалагlча филиален йоккхагlйолча мастера Баркинхоева Лидас кулгалдеча Мужечарча цехей коллективаш.

Республикерча халкъа эша товараш арахецача производственни объединенешта юкъе эггара йоккхагlа лоархlачарех цаl я Нохч-Гlалгlай «Силуэт» яхача производственни объединене коллектив. Ший потребителий хьашташ дизза кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьег цо.

Къаьстта дика болх беш хиларца белгалъяьнна я укхаза трикотажни цеха коллектив. Башха-дика производственни хьокхамаш дахарах цуннa еннай объединене карара кара тела Цlе байракх.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, хьинаре къахьегаш бола болхлой бlаьш ба укхаза. Царех цаl я трикотажникий бригадир Ужахова Рая.

Хьаьнала Раяс къахьегаш баьча балха лакха мах баьб Даьхено. Цунна еннай «Социалистически яхье котъяьннар» яха массехк сийлен Знак, шозза «Пятилетка ударник» яха цlи тиллай цунах. Тийнна кхыдола совгlаташ итташ да.

Къона болхлой ба хlамаш тега мотористкаш Ахмедьяева Тагиран Махамаева Туминшеи. Шоаш къона бале а, дуккхача хана денз укхаза болх бечарна ниисса производственни толамаш доахаш хьабоагlарех ба уж.

Цеха болхлоша керттерча хьокхамех цаl лоархl арахеца продукци дикен тlехдикен мара ца хилийтар. Цу лостамагlа дика кайоалаш къахьег цехерча дуккхача болхлоша. Царех цаl я Асхабова Лариса. Цхьаккха тайпа брак ниисъялийтац цо ше хьаеча продукцена юкъе. Иштта болх бе lомабаьб цехера кхы дуккха бола трикотажницаш мастера Бурчакова Зинас.

СУРТАШ ТlА: 1. Р. Ужахова; 2. Т. Ахмедьяева, Т. Махамаева; 3. хьалхарча плане Л. Асхабовас кийчъьйча продукцега хьожаш я мастер З. Бурчакова.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Мах хьувкъамо бергба

Бlаьсти кхачка дергдола балхаш агротехнически толашагlа йолча хана дlалоладари чакхдахари юрта боахама техника ший ханнахьа тоаярах, кийчъярах тийша долга ховш, шоай низ дlакхоачар деш къахьегаш ба хlанз Надтеречни района «Озерный» совхоза механически мастерске болхлой.

Ала хlама доацаш дика вlaштlехьдаьхад цар балха хьалаш. Ерригача цехашка дlайхача хиша йlоахъю батареяш латт. Тlера полтош, телогрейкаш lо а яьха, тlaдувхаш духхьал спецбарзкъаш мара доацаш, паргlатта болх бу наха.

Деликъа ха хьатlакхаьчача мастерске юкхе йолча столове хlама юъ. Аьшка пхьара, сварочни, аккумуляторни балхаш деча наха, цар унахцlено лораяра шура лу хlapa дийнахьа. Болх чакх а баьнна цlабахалехьа, котельни йолча душа кlал лувча йиш йолаш ва хlapa саг.

Тайп-тайпара, кхыметтел чоалхане йола оатхалаш хьае аьттув луш я цехашка латта станокаш. Йоккхий еза уалаш, мотораш иран-балкаца хьатlадахь эшшача моттиге.

Дукха ба механически мастерске декхарех толаме лоархlа а беш, хьаьнала къахьега йоккха балха опыт йола нах. Масала, мотораш тоадеш вола мастер наладчик Каламов Тапа.

— Моторага ладийгlача цу сахьате белгалйоаккх цо тишъенна е еха оатхал. Хlаьта пайдан йоацачоа метта дlатlaоттае кердаяр хилча, кхыметтел бlаргаш дlакъайла вlaшагl а баьккха юха вlашагlболлаш тоабергбар цо из хийцца, — доккхалдеш дувц цунах мехмастерске заведующе Сардалов Хьасана. — Из бахьан долаш тха совховера меттел, дуккхача кхыча боахамашкара нах ух из волча мотораш тоаде дехаш. Кхы а цхьа хlама да. Гурахьа, lай, бlаьсте мастерске къахьег цо, хlаьта аьхки ялат чуэца деза ха хьатlaэттача комбайна тlа хов. Геттара дика кайоал цига а. Масала, укх шера ка бола ялат чуэцаш механизаторашта юкъе совхозе яьржа хиннача яхье шоллагlа моттиг яьккхар Тапас.

Иштта, хьадер сихен тешамен деш бола къахьегамхой ба аьшка пхьар а сварщик а вола Дубаев Сулим, токарь Загаев Лема, вулканизатора а топливни аппаратура слесара а балхаш ду Имриев Мохьмад, слесарь Загаев Ильяс, кхыбараш.

Техника сихагlа меттаоттаяра доккха гlo ду рационализатораша а. Масала, заводе яьча станока новкъосталца сахьата чархашта чуехкаш йола еха хьамча ши камера мара лотае карагlдалацар хьалха Имриев Мохьмада. Дикка уйла а яь совхоза инженерно - технически болхлошца дага а ваьнна, заводе яьчун ларда тlа керда станок йир цо. Цуннца хlанз сахьата хийцца йиъ хьамча камера лотаю Мохьмада.

Цу дерригача гlулакхаша механически мастерской коллектива болхлошта вlаштlехьдоалийт къахьегама овсарле лакха йолаш болх бе а техника сиха тешаме тоае а. Цунна тешал деш да хьокхамаш а. Масала, декабрь бутт болалуш кийчон мугlаре дlaоттайир укх шера йиълагlча квартале планагlа тоае езаш хинна трактораш. Карагlдаьнначох кхоачам а ца беш укх бетта кхы а ялх араяккха лаьрхlад мастерскера, царна мел эшар а даь.

Белгалдаккха доагlа, уж мишта тоаю хьожаш йолча совхозе лаьрххlа вlашагlъеллача комиссе цу ерригача машинашта лакха мах беш акташ увттаяьлга. Тамаш е езаш хlама а дац из. Хlана аьлча, совхозагара лаьтта хьа а ийца кхаш леладеча ерригача подразделенеша арендни подрядагlа бу болх. Тоае дlаеннача шоай тракторах мах цар шоаш тел. Тешшаме де доагlар динза йола техника цар хьаэцаргйоацилга ховш ма дий мастерскера. Мехмастерске коллектив дукхагlа цу гlулакхо декхарийла ю хьадер цlена де.

Ремонт е еза совхоза ерригa тракторaш тlaдоагlача шера февраль бутт болалуш болх беш хургйолаш кийчъе дош деннадар мехмастерске коллективо. Лаьрхlар дуккха хьалха чакхдаккха таро йолаш я из. Хlана аьлча, гурахьеи laйи ерригa тоае езараш а яц 24 мара. Хlаьта царех хlaнзле кийча йолча йийттанена декабре тоаергйола ялх тlaтехача уж ткъо хургъя. Хlaнз мастерске керттерча цехе цхьайтта латт.

— Царех ялх е бутт чакхбалалехьа болх бе кийча хургъя, — йоах совхоза керттерча инженера Оздамиров Шугаипа, шеко а йоацаш. — Вож пхиъ, цаl планал совгlа а йолаш, январе тоалургъя хийцца.

Тlехьаювзаш йола инвентарь кхаш леладеча звеношка кийчъеш я бlаьсти дергдолча балхашта. Царна юкъе яьржача яхьа условех, из ерригa эггара хьалха тешаме тоальча коллектива 200 сом преми лургйолаш я совхоза фондера. Премн Китаев Вахий звенона кхоачаргйолга гуш да хlaнзе а. Ерригa шоай тlехьаювзаш йола инвентарь массарел хьалха тоа а яь, болх ца беш латтача хана талхаргйоанаш эшэшача басар, машиний даьтта хьекха ГОСТ-а бокъонаша дlа ма деххара, кийчон мугlаре дlaоттаяьй.

Лоадама хlама дисадац шоай инвентарь тоаяра Алаев Ахьмад керте латтача звено коллектива а.

Доакъара культураш чуэцаш йолча техникана ремонт Садыков Нураде, комбайнашта — Насуханов Ибрахlамеи Дахалов Суламбекеи кулгалдеча звеноша ю. Шоаш деча балхий план-график тlехкхоачашъю цар а.

— Тlaдоагlача шера чуэцаргдар алсамдаккхара хlaнзалца даьчун а деш долчун а мах тlехххьара хьувкъамо бергба, — йоах совхоза директора А. Г. Завгаева. — Хlаьта тха къахьегамхоша низ дlа мел кхоачар дерг дар из ма хулла лакхбара.

М. ХАМАТХАНОВ.

Арендагlа даьнна беркат

Дика болх баьб укх шера Грозненски района «Юбилейный» совхоза хьайбаш леладераша. Из ба аренда юкъейоалаярах хьабаьнна пайда. Тlехххьарча хана дикка хоалуш лакхъеннай укхаза къахьегама производственни дисциплина. Дикагlча оагlорахьа кхоачашъе баьннаб ден распорядок. Хьайбаш кхоаб чlоагlъяьча денна йолча рационага хьежжа. Цудухьа тlaкхийттай хьайоаккха шуреи, дулхи, лохденнад царга дlaлодар. Иштта доакъар а кходе болабеннаб.

Доакъара база чlоагlъяра лоархlaме хиннад совхоза цхьаццайола баьца культураш шоаш хьалхее болабалар. Иштта хьалкхеьча культуро аьттув боалийт, доакъара база чlоагl а еш пайда хилийта. Хlаьта кlезига кийчдаьдац укхаза кхыдола доакъар а. Масала из укхаза цхьан lатта 23 доакъара единица я, план 21 единица йолаш.

— Арендни подрядагlа йолча коллективаша белгала лакхъю къахьегама овсарле, болх дикагlа бу, — йоах керттерча зоотехника М. З. Хасанова. — Хьайбаш леладелга тха боахама доккхагlдола цхьа дакъа да. Дукха ха йоацаш тха боахаме лоархlабацар хьалхашка латта декхараш кхоачашде, доккха зе дора пачхьалкхенна дlа ца луш дукха шура дулх тlaдусар. Цун бахьанаш дукха дар царех цаl дар къахьегамен производственни дисциплина мела хилар. Шоллагlдар, геттара во бар племеной болх, иштта кхыдараш а. Цудухьа боахама кулгалхой а партком а оарцагlъяьлар арендни хьисапе болх бара гlулакх вlaштlехьдаккха.

Духхьал арендни хьисапе болх барах, хьайбаш леладераша планаш кхоачашйир укхаза. Масала, чакхбаьннача итт бетта план 6050 центнер йолаш, пачхьалкхенга дlaеннай 6307 центнер шура.

Кердача тайпара болх беча хьайбаш леладерашта алапи дикка лакхденнад укхаза. Арендни подряд юкъейоалаялехьа ийдеш хиннaчул 20—25 процент дукхагlа алапи ийду дояркаша. Из хlама хьайбаш леладерий шуреи дулхи дукхагlа даккхара къахьега безам болийташ да.

— Цун керттера бахьан да, — йоах ферма бригадира С. С. Исраилова.— Хьайбашта доагlача хьисапе lунал даь ца lеш, хlapa беттача lатта доагlа доакъар ший ханнахьеи боаррамеи дlaкхоачийташ хилар. Иштта хlapa болхлочо кхетаду шийгара яьннача ледарлоно ерригача ферма а новкъарло ергхилар. Хlаьта, дlaхо йодача хана балха темпаш кхы а лакхъе дага да тхо.

Шурийнеи дулхан лаьрхlа дола хьайбаш интенсивно кхоабалга вlaштlехьдоаккхача чакхдаьха балхаш а кlезига дац укхаза. Иштта йоаккхо ю хьайбай lулаш тоадара, племенной доахан дукхагlа хилийтара. Из болх керттера лоархl укхаза, хlaнa аьлча, хьайбай вол а дикал а укхаза къестаде дезандаь. Кхаь даькъех дийкъа да укхаза доахан, детташ дола доахан шоаш да, лекъа а кастта дахка кийчденнараш а къаьст-къаьста латт. Хьалха цхьан рациона доакъар телар хьайбашта. Хlaнз хlapa группага хьежжа оттаяь я рацион. Иштта телача рационо аьттув боалийт лаьрхlа доакъар кийчдайташ, тела деззача тайпара хьайбашта из дlaтелийта, лерттlа lаьсий кхедайта.

Йоккха балха опыт lоаль говзанчаш ба дояркаш Хожбахмадова Закият, Уциева Майзан, Абдусаламова Зулпа, кхыбараш а. Хlаьта хьайбаш леладерий социалистически яхье хlaнз а хьалхалатташ хьайоагlа Хожбахмадова Закият. Масала хlapa ше кхоабача lаттагара дийнахьа 11—12 литр шура йоаккх цо. Хlаьта итт бетта план 3100 килограмм йолаш, цо яьккхай 3800 килограмм шура.

— Халахеташ цхьа хlама да, — йоах З. Хожбахмадовас. — Йоацаш я тха ферме кормоцех, ховш ма дий кормоцехо мел бокхха пайда лу. Иштта тха фермашка хlaнз а механизаци яьяц. Дикка уйла ел оаш 25 етт дийнахьа шозза кулгашца бетта атта дац. Со-м дlaleмай укх балхага, къахет-кх къоначарех. lуйрийна шоайла дувцаш хул уж «са-са кулгий пlелгаш лаз» яхаш. Иштта во да тхо долча соцкультбыта хьашташ кхоачашдара гlулакхаш а. Салаlа ха хьатlакхаьчача лерттlа салаlа моттиг яц, иштта кхыдараш а. Уж кхоачамбоацараш тха кулгалхоша дlадаьхача дояркаша болх кхы а дикагlа бергба аьнна хет сона.

Хlaнз чу а оттадаь lа даккхийта деза хьайбашка. Сона хеташ де дезар да долаш долча доакъарах кхом а беш из дlадехкар, долаш дола кхоачамбоацараш дlадахар. Уж гlулакхаш вlaштlехь а даьха шуреи дулхи дукхагlа доаккхилга lалашде деза.

М. ЧАХКИЕВ.

4 марта—Советашка хоржамаш

ЦАРНА ТЕШАЛ ДУ

Нохч-Гlалгlай АССР халкъа депутаталла кандидат оттаеча хана облсовпрофа пленуме къовсам хиланзар. Цига мел хинначар белгалъяьккхар облсовпрофа председатела Г. Г. Олейникова кандидатура.

Къамаьл даьча автотранспорта болхлой профсоюза обкома председатела Х. Хакимова. Старогрозненски УБР оператора Л. Еланскаяс, Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен университета профессора Х. Ибрагимова аьлар Г. Г. Олейников шийна мамогга къахьегамхой хьашташ кхоачашдеш ва. Хlаьта шийх халкъа депутат хилча цу хьакъехьа кхы а дукха хlама де карагlдаргда Г. Г. Олейникова, йоах цар.

Хlанз керттердар да Нохч-Гlалгlайче эггара хьалха социальни дешаш къоастадар, аьлар Г. Г. Олейникова. Унахцlено лораяра, халкъа сердало, культура дегlaкхувлар, наьха вахар хьалаш тоадар къаьстта лоархlаме да.

Г. Г. Олейников номер 1 йолча Ленински хоржамий округе гlолла НГlАССР халкъа депутаталла кандидат оттавара тlехьа пленуме мел хиннaчо кулгаш айдир.

* * *

Гикаловски консервни завода болхлоша шоай собране соцам тlaийцаб номер 7 йолча Гикаловски хоржамий округе гlолла Нохч-Гlалгlай АССР халкъа депутаталла кандидат завода директор Бочкаев Ризван Сайдаевич оттаве, аьнна.

Ачхой-Мартановски районе хиннача бахача наьха собранес, номер 63 йолча Закан-Юртовски хоржамий округе гlолла, НГlАССР халкъа депутаталла кандидат, республика пачхьалкхен керттерча санитарни лора заместитель Умалатов Муслим Усманович оттаваьв.

Нохч-Гlалгlай АССР халкъа депутаталла оттавара кхо кандидат белгалваьккхав Урус-Мартановски районе. Алхан-Юртовски округе гlолла, «Красноармейский» яхача совхоза арендни бригада кулгалхо Гебаев Арби, Алхалуровски округе гlолла, районерча халкъа тlaхьожама комитета инспектор Ахмедов Идрис, Советски округе гlолла районерча халкъа тlaхьожама комитета председатель Хасанов Ваха.

ДОАГlАШ ДАЬ СИЙ

Малгобекски районе шерра чакхдоалаш да РСФСР, НГlАССР, моттигерча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга. Укх денношка цу лоархlамеча гlулакха хетаяь собрани хилар «Кавказ» яхача совхоза. Къахьегама коллективо белгалваьккхар боахама директор Султыгов Ахьмада Мухьмад. Нохч-Гlалгlай АССР халкъа депутаталла харжа оттавир из.

М. Султыгова кандидатура йоалаьяр районе меттел, ерригача вай республике а цlинхеза жаlу Муцагов Гелани вар. Цо аьннар хьаллацар чабана Борзов lалихана, № 3, № 4 йолча тракторно-кхаш леладеча бригадай кулгалхоша — Дадаев lусманеи Илиев Борисеи, механизатора Дантуев Лазара, совхоза керттерча агронома Марзиев Тухана, кхычар.

Хаттар отт: доагlаш даь сий дий-те из? Собране къамаьл даьраш цу хьакъехьа шеко йолаш бацар. Цар масалаш а ихувлаш хьахьекхар М. Султыгов директор венначул тlехьагlа совхозе дукха дикалгахьа йола эргалонаш хинналга. Тоаеннай наьха къахьегама дисциплина, шерагара шерага дукхагlа пайда беш болх бу боахамо, чlоагlлуш йоагlа цун материально-технически база.

Тахан мо дагадоагlа районе бахача наха М. Султыгов директор хьожавеча хана совхозе хинна хьал. Ког дlа мел баьккхача кхоачамбоацараш дар. Гучаювлар припискаш, алапеш лоха хилара раьза бацар болхлой, тlехьабусаш бар хьайбай боахам, моттигерча хьалашка цхьаккха пайда луш йоаца комсаш яр кхашка. Цхьан дешаца аьлча, кегар боаллар укхаза.

Цхьабакъда, халонаша тlехьашкаваккханзар М. Султыгов. Пачхьалкхен планаш кхоачашъяра тlaерзайир цо кхаш, хьайбаш леладерий уйлаш. Ди-бийса ца къовсаш болх бора ше, из делга хьадехар беррригача специалисташкара. Цхьабола шийла хьакимаш санна партийни, профсоюзни, комсомольски организацеи гlулакхашта юкъегlертацар къона кулгалхо, царга хьинарегlа болх байтара эша тарoнаш лехар цо, инициативана никъ бехкацар. Цудухьа оал цох коллективе: «Хьадда дош долаш ва Султыгов, цхьабакъда, кхычар багенаш дlaкъовла гlертац из».

Карарча шера районерча боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг «Кавказ» яхача совхоза коллективага я. Дикка чакхдаьккхад шу кхаш леладераша, планаш кхоачашъяра гарга ба хьайбай фермай болхлой. Хlаьта боахамерча жаlуша даьха толамаш геттара лакха да. Из дерригa а ше-шегlа хьахиннадац, наьха болх ниисa вlaштlехьбаккхарах хьадаьнна беркат да из.

Бакъдар ала деза, тlехваьнна гlaдваха хьайзанзар М. Султыгов НГlАССР халкъа депутаталла кандидат ше оттаварах. Цо шаьра кхетаду шийна тlaбужар мел боккха бехктокхам ба. Хозача къамаьлий ха дlaяьннай, тахан наха викал ву доши гlулакхи цаl дар, производстве керда таронаш лехар, перестройка яра низи хьинари ихо ца дер, хlаьта кулгалхо из вале коллективаца дагавоалар. Уж ерригa оамалаш шийх йоахкаш ва М. Султыгов.

Хlанз кандидат ший программа кийчъеш ва. Шеко яц, перестройка дlaxo дегlайоалаярах шийна хетар ала хьожаргва из харжархошка. Хlаьта дувца шортта долаш ва из, хlана аьлча, тlехдика чакхъяьккхай цо вахара а къахьегама а школа.

М. КАРТОЕВ.

Нохч-Гlалгlай АССР халкъа депутаташ харжара йолча Центральни хоржамий комиссе

«Нохч-Гlалгlай АССР халкъа депутаташ харжарах» долча НГlАССР Законага (статьяш 32 а 33 а) хьежжа къахьегама коллективашкара, общественни организацешкара, нах бахача моттигерча харжархошк а р а НГlАССР халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга чакхдоал хоржамаш хилалехьа ши бутт хьалха. 1990 шера 2 январе.

Депутаталла кандидаташ дlaязбе болабу 1990 шера 3 январе, хоржамаш хула ди хьатlакхачалехьа 40 ди хьалха чакх а доал.

Депутаталла кандидаташ оттабареи дlaязбареи хьакъехьара деррига дешаш дувца деза ший ханнахьа йоагl-йоагlача окружной хоржамий комиссешка, нагахьа санна эшаш моттиг ниисълой — НГlАССР халкъа депутаташ харжара йолча Центризбиркоме, укх адресагlа: г. Грозный, Полежаева улица, 9/16 (Облсовпроф).

Телефо н а ш: 22-65-91, 22-65-92, 22-42-28, 29-25-00.

Комиссе нах тlaийбу (кlирандн доацаш) балха деношка 9 сахьат даьлча денз 18 сахьат даллалца, шоатта дийнахьа 9 сахьат даьлча денз 13 сахьат даллалца.

Журналистий Союза VIII съезд

Самардийнахьа Грозне кепайоазон Цlагlа чакхъяьлар республикерча журналистий VIII съезд. Съезде «1986-ча шера 11-ча декабрера 1989 шера 19-ча декабре кхаччалца йолча хана Нохч-Гlалгlай АССР журналистий Союза правлене баьча балхах, перестройка дlaдехараш кхоачашдарца, къамашта юкъера бувзамаш тоадарца дувзаденнача журналистий организацей декхарех» доклад йир Союза правлене председатела Д. К. Безутлыйс.

Журналистий Союза правлене бюджетно - финансови балхах доклад йир ревизионни комиссе председатела «Сердало» газета бехктокхамеча секретара С.-Г. С. Котиева.

Докладех йолча пренешка къамаьлаш дир «Заветы Ильича» яхача газета корреспондента А. Исмаилова, «Коммунизма никъ» яхача газета редактора Р. Мадиева, Грозненски телестуде редактора Р. Караева, «Грозненский рабочий» яхача газета отдела заведующе М. Мурадова, «Сердало» газета редактора заместитела М. Хамхоева, пенсионера А. П. Железняка, кхычар.

НГlАССР журналистий Союза правлене а цун исполкома а керда состав хержар съездо. Правлене председателалла хержар Нохч-Гlалгlай телерадиовещане Госкомитета председатель Ю. В. Мареченков.

Съезда балха юкъе дакъа лоацаш вар СССР журналистий Союза правлене член, «Советская торговля» яхача газета керттера редактора нов. Пушкарев, КПСС Нохч-Гlалгlай АССР обкома отдела заведующе заместитель Л. П. Кизилова, кхыбараш.

ПЕРЕСТРОЙКА НАЬКЪАГӀА — КПСС XXVIII СЪЕЗДАГА

Нохч-ГӀалгӀай партийни организацие КПСС XXVIII съезда кийчо еча партийни комитетийн организацейн балха программа тӀа белгалдаь декхарш чулийна кхоачашдеш да юкъхьанцарча партийни организацешка, къахьегама коллективашка. Уж декхараш мишта кхоачашду дувц укхаза кепатехача материалаш тӀа цхьайолча предприятей, совхозийн, учрежденей парткомийн а партбюро а секретараша.

Коммунистий гӀулакхаш

Таханарча дийнахьа «Назрановский» яхача совхоза коммунисташа хьалхашка чоалхане а лоархӀаме а проблемаш латт. ХӀана аьлча, лакха производственни декхараш да боахама коллективо кхоачашде дезаш. Масала, 1989 шера 8050 тонн ялат, 3480 тонн шура, 755 тонн дулх, 11350 тонн шекара свеклаш, 7500 тонн коартолаш, дукха кхыйола продукци печчахьалкхенна дӀачуяла декхар тӀадиллад совхоза.

Мел дика техника хиларх болх дика хургбац, къахьегамхой хьинар, денал доацаш бале. ХӀьата шоай болх бовзаш а цунца чам болаш а уж хилча гӀулакхаш дика лел.

Из кхета а деш, совхоза партийни комитето белгала хийцаб шин балха чулоацам. Коммунистий керттерча декхарех цаӀ да боахам лелабара кердача методех нах хьехабар. Карарча шера зияр бетта механизаторашца, специалистийца 206 сахьата экономически дешар чакхдаьккхад.

Балха пайдане дола дукха хӀамаш дийцар цига керттерча экономиста Д. Мальсагова, керттерча бухгалтера Х. Плиева, керттерча агронома К. Бекмурзиева. ДукхагӀа дахьа болхлошка дийцар арендни подрядах лаьца. Дешар чакхдаьнначул тӀехьагӀа арендах болх бе безам бола нах дукха хилар. Цхьабакъда, цу методах болх моллагӀчунга байта йиш яц. ГӀулакх дикагӀа довзаш вар белгалваккхар дукхьа лаьрххӀа конкурсни комисси вӀашагӀъеллар къахьегама коллективаца совето. Цу комиссе керттерча декхарех да дӀадоладаргдолча дика гӀулакх доладар дола сага арендаторашта юкъе нийс ца вӀиттар.

Февраль-март бетта вӀашагӀъелла арендни звенош. ТӀехьена керте коммунисташ О. Абадиев, М. Абадиев, А. Цолоев, С. Бузуртанов эттар. ХӀанз уж чакхдоалаш мийрра ала йиш я, арендах къахьегаш дика пайда баьб, аьнна.

Партийни комитета тахан шийн керттера декхар лерхӀ дикагӀча арендаторий опыт хьалха болхлошта дӀайоаззийтар. [illegible] Цу формагӀа къахьегаш я совхозе хьийбаш массехк коллектив. Царех толамца болхлош къахьега коммунисташа Т. Бекмурзиева, А. Дударова, М. Дзаурова кулгалду фермаш.

Боахама специалисташ, коммунисташ, зоотехник-селекционер М. Дзауров, керттерча экономист Д. Мальсагова, кхыйолаш дикагӀа дешаш дика шоай чакхдоаккх.

КПСС XIX-ча Ерригсоюзни конференце яьннача тайпара, боахама партийни комитето бокха теркам тӀабохийт коллективе а демократи шерйоалаш. 1988 шера а карарча шера а партгруппашкеи цехашкеи партийни отчетийн ... хӀаравар къахьегамхочун ... юкъе демократически хьисапе ...

Идеологически болх лелабаран совгӀа, совхоза партийни организацеш производственни дешашта тӀехьожам лоаттабу. Цу лостамагӀа фу ду аьлча, каст-каста кертторча специалистий, кулгалхой отчеташ ладугӀ коммунисташа. Керттерча зоотехника Т. Цуроев ... 7 бригаде хьекъал чуэцара Б. Джамбулатов, Я. Мальсагова (агронома), Я. Мальсагова (управляющая) хьоалаш дешаш ...

Пятилетка керда, пхелагӀа, шу къаьстта белгала хиле дезаш да. ХьатӀаӀоагӀа парте XXVIII съезд хургйола ха. Цунна нийсса кийчо еш я коммунистий кхоллама, йоккха теркам тӀабохийт экономически, социальни, производственни декхараш дизза кхоачашде.

У. МИСЛАУРОВ,
«Назрановский» совхоза парткома секретарь.

ДЕ ДЕЗАР БЕЛГАЛДАЬККХАД

Укх деношка оаха объединене хьайилачча партийни собране йийцар КПСС XXVIII съездан Советашка халкъа депутаташ харжараи кийчо еш областной а городской а партийни организацеша де дезача балхий программаш. Из собрани хилалехьа хьалха программаш йийцар хӀара цехови партийни организацешка. ХӀьата цар енна предложенеш теркал а еш, белгалдаьхар, цу хьакъехьа эггара хьалха де дезараш. Царех цаӀ да, аьнна хет сона, Советашка хоржамаш дара кийчо елгеи из лерттӀа чакхдоаккхалгеи.

Фу дир оаха цу даькъе? ХӀанз чӀоагӀа лоархӀаме да депутатски корпуса денал, хьинар дола, къахьегама коллективаша лоархӀаши сийдеши бола нах юкъебохийталга. Цудухьа цу деша хьалхагӀа а уйла йир оаха. Объединене гӀолла йоаржайир лаьрххӀа анкета, коллективаца дагадалар духьа. Цо новкъостал дир дикагӀбола нах депутаталла кандидаташ уттабе, цу гӀулакха боккъонца гласность хилийта. Царна юкъе ба болхлой, инженерно-техническ болхлой, кулгалхой. Уж ба объединене къахьегама дерригача а къамех латта вникалаш.

Парте областной комитета программа тӀа тӀехьа ца доахаш къоастаде дезача дешаех цаӀ лаьрхӀад халкъа хоатта товараш дукхагӀа арахецилга. Цу тӀа хаьдда дӀаяздаьд: «Партийни комитеташа, парторганизацеша къахьегама коллективай хьинар тӀадерзаде дезе халкъа эша товараш махулла дукхагӀа арахецара, цар ассортимент шеръяра, уж дикагӀа хилийтара. Къаьстта теркам тӀабахийта беза бераштa, таро кӀезига йолча дезалашта, ха яьннача наха эша товараш хьадара».

Уж дешаш эггара хьалха тхона доагӀаш да, аьнна, хет сона, ХӀана аьлча, объединени республике халкъа товараш арахецача предприятех йоккхагӀчарех я. Цудухьа цунна къаьстта теркам тӀабахийтаб оаха тхоай программа тӀа. ЦӀаькха а планашка хьежад. ТӀадоагӀача 1990 шера лаьрхӀад бераштa, таро кӀезига йолча дезалашта, ха яьннача наха эша товараш 54 миллион сома маьхьа арахеца. Цу гӀулакха эша хӀанзалера аьй. Хьаргӏйола моделаш белгал а яьха, торгаш базашца договораш уттадьд. Заявкаш еннай хӀанзал хьахьа ӀалашоТ яра я. ХӀьата болхча прейскурантага хьежжа маре хургдац. Уж тхоай лоӀамагӀа хувцарг ца хиларе тешам ба юкъеш йолчарна эргигача а продукцина госзаказ хилар.

Бакъда, лакхе аз мел дувцар толаме чакхдоакхалургдац, хӀанз сона мара болх хьабе нах тоъаш ца хуле. Тахан объединенен дерригача низех лела а нийбеш къахьегара эш кхы тӀа а 400 саг. ЦӀудукъа сихха тхо хьажанза дергдац объединене болх бе безам хулийтаргбола хьалаш хьадара.

ЛоархӀам кхета а беш, из гӀулакх хӀанзале дӀадоладаьд оаха. Объединене № 4 йолча цехе вӀашагӀъеллай кагирхой центр. Цига цар таро хургья тайп-тайпара безаме вӀашагӀкхетараш, политклубаш, дискотекаш, кхыйола мероприятеш чакхъяха. Кхо шу кхаччалцеи кхь шерал дукхагӀеи объединене болх баьраштa отпускагӀа болхаш доагӀачул кхы тӀа а ахча тергда. Иштта дийттаӀагӀа алапи телалде, аьнна соцам баьб, хувца а луш цхьоалагӀчеи шоллагӀчеи сменашка балха ухараштa. ВӀаштӀехьдаьккхад болхлошта буа кхача льготаш тӀа баккхар. ХӀанз дийнахьа дуача хӀамага дӀадодар 50 кепиг мара хилац. Кхы тӀа средстваш а леха, городе Грозне баха тхоай къахьегамхой автобусашца балха хьакхувлеи цӀакхувлеи дага да тхо.

Халкъа эша товараш таххане а дукхагӀа арахецара пайда эца лаьрхӀад йолаш йолча таронех. Масала, № 1 йолча филиале тхо вӀашагӀйоллаш доахк кооператив. Цига мукъа болча хана — шоатта а кӀиран а деношка — къахьегаш хургба объединене керттерча производстве болх бераш. Безам хилча, хӀаравар шийн производственни план кхоачашйича, задани хьа а ийца, кооперативе болх бе йиш йолаш хургва. Цунах цунна кооперативо къаьстта алапи тергда. Аз маьллере, хӀаравар шийн лоӀамагӀа хургва кооперативе болх бара.

Цу дерригно хьалхарча даькъе теркам тӀабохийтаргба КПСС XXVIII съезда кийчо еш объединене партийни организацес. ХӀьата дукха тӀехьатетта дезац, аьнна хет сона цхьаькха цхьа дош: юкхьанцарча партийни организацешка отчеташи хоржамаши дара кийчдалар. Из болх таххане а дӀаболабе дага да тхо. ТӀаккха мара карагӀдаргдац из лоархӀаме кампани лакхача идейни боарамца чакхъяккха.

А. ГАРЯЕВ,
Грозненски производственно-швейни объединене парткома секретарь.

Болх тоабеш

Вай республика кхыйола юкхьанцара партийни организацеш санна съездага кийчо еш я тха совхоза организаци а.

Съезде кийчо яра КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома программа ювцаш партийни собрани хиннай тха. Бакъдар аьлча, кхачан продукташца нах Ӏалашбарах дукхагӀа яздаь даларе бакъахьа хеташ бар болхлой. ХӀана аьлча, программа тӀа из дош деклаjративни хьисапе дувцаш саьча хеталу.

ХӀьата, тха боахаме цу хьакъехьа боккха болх бу. Укх шера цаӀи ахеи миллион сома совгӀа баьцадаараш дӀачуденнад оаха Ӏаьдала, цунах паччахьалкхен а тхона а дика пайда баьлар. Цхьабакъда, карагӀдаьнначох кхоачам хеташ дац тхо. ХӀанз дӀайолаяьй теплицай реконструкци, шерра балха юкъейоалаеш я керда технологи, механизаци. Цу шедолчох тахан ахча дӀаухе а кхоана боккха пайда баргба. Теплицашта реставраци яь яьлча, продукце боарам лакхбаларал совгӀа, болхлой къахьегама хьалаш а дикагӀа хургда. Кердача теплицашка бытовкаш, душевойш, сауна а е лаьрхӀад.

Дика хьожаш я тха партийни организаци болхлой вахара-социальни дешашка. Совхозе хьайийллай керда столови. Цига массахана керда дулх а кхы мел эша кхача а хургболаш, хӀанз тхоай подсобни боахам лелабе дагахьа да тхо. Юкхе тикаш ца хиларах, маьхх эца моттиг йоацаш бар тха болхлой дукхача хана денз. Цхьабакъда, хӀанз из дош къоастадаьд — совхозе хьайийллай лавашаш арахеца цех.

Фусамашца нах Ӏалашбара цхьацца хӀамаш де вӀаштӀехьдаьннад совхозе. Боахама юкхе кердача болхлой поселок йиллай экономех совгӀа даьннача ахчагӀа. Таханарча дийнахьа ткъаь ворхӀ дезал чубахаб цу поселка цӀеношка баха. Сона хетаргахь, обкома программа дӀадехачул вогӀа леладац боахаме: нах кхачан продукташца Ӏалашбаран цар социальни хьашташ тоадаран гӀулакхаш.

Программа тӀа доккха дакъа да парте кадрови политика, организационни идеологически бе беза болх бувцаш. Аз лакхе маллара партени общественни духьал дукха проблемаш а латташ чоалхане зама я ер. Укх замано дӀабех хьинар дола, халкъацара бувзамаш хаданза бола керда кулгалхой. Тха партийни организаци цу хьакъехьа бе беза болх цӀенхаштта дӀабахьа гӀерташ я.

Дукха ха йоаццаш совхозе профсоюзни хоржамаш долча хана цига доккха дакъа лаьцар коммунисташа. Уж хоржамаш хилалехьа къаьстта хӀара болхлочунца къамаьл дир оаха, коллектива фу хет тохкаш. Наха, профкома председателалла харжара белгалбаьха кандидаташ увттабир профсоюзни конференце. Цига альтернативаца, ерригача коллективо хержар профкома председатель.

Каст-каста боахама кулгалхой отчеташ хул тха собранешка. Цига бехктокхаме оз гӀалатваьнна кулгалхо. Иштта, дукха ха йоаццаш къамаьл хилар совхоза керттерча агрономаца. Цо ший балха юкъера кхоачамбоацараш лоаццача хана дӀа ца доахе «балха тӀа вита пайдане вац», аьнна определени лургйолаш соцам бир цига. ХӀанз кастта хила еза керттерча инженера отчет. Хетаргахьа, цунца а цӀенхаштара къамаьл хургда.

Кадрови гӀулакхашта чудоагӀаш да парте керда нах хьаийбара дешаш. Цу хьакъехьа оаха беш бола болх хьалха хинначуь тара бац. Саг парте хьаэцача хана, коммунисташка хаттарал совгӀа, парте боацарашка а хетт. из саг хьаэца мегаргва е вац.

С.-Э. ИДИГОВ,
«Тепличный» яхача совхоза парторг.

Болхлой — терко

«Шу чакхдала йисача юкъа низ дӀа мел кхоачар де деза наха баха фусамаш, социально - культурни а бытовой а лостам бола объекташ хьаеча нийсдалийта тӀехьадисар кӀезигдара. ЛоархӀаме да гӀишлон площадкашка, къаьстта дӀаяла еза ха хьатӀакхаьчача объекташна а долаш, партийни хинна ца Ӏеш, депутатий, къахьегама коллективай советий, общественни тӀахьожам оттабар. ГӀишлонхой, заказчикий доккха доацача гӀулакхех кхоачам а ца беш, декхар дизза кхоачашделга хьалеха деза царгара».

(Республика партийни комитетийн организацейн программа тӀара).

Тха объединене цхьайолча партийни группашка хӀанз а хьалха санна, къаьнача хьисапе болх беш моттигаш нийслу. Масала, КПСС XXVIII съезда кийчо яра Нохч-ГӀалгӀай обкома программа ларде а лаьца, цу хьакъехьа эргалонаш яра сихлуш яц тха объединене партийни организаци а. ХӀана ях аз из иштта?

Тха участке юкъенхахьац кулгалдара дикагӀйола методаш а. Хьа а хоржаш, балха тӀа дӀанийсъяц хьалхашка латта декхараш къоастаде могаргдола кадраш. Хьаллацац керда уйла йола, хӀама лохаш, творчески бола нах. Тха участке цхьаццадола хувцамаш хиннадале а, эргалонаш е езаш, тоаданза даргдоацаш дукха да. Иштта, кулг-карах де деза балхаш дукха да.

Дисциплинах лаьца дувца безам ба са. ХӀана аьлча, укхазара дӀадолалу дерригa а. МоллагӀа керда гӀулакх, болх дӀагӀоргбац, нагахьа санна дисциплина ца хуле. Цу хьакъехьа тха участке дерригa дика да аьлча харц хургда. Корта бохабу малар мелараш, прогулаш ераш, иштта кхы тайпа харцахьа хӀама леладераш нийслу. ТӀаккха малагӀа болх бу оаха цу нахаца. Цкъа хьалхагӀа цу гӀулакха лаьрхӀа партийни собрани чакхйоаккх. ХӀаьта укхаза цӀенхаштта критика а йий, цунгара дош доаккх кхы из санна дола хӀама дергдац, аьле. Цхьабараша шоай дош кхоачашду, бакъда, нийслу шоай дош кхоачаш ца дераш а. Царна Ӏадика ювца езаш хул тхо.

Парте хадданза теркам тӀалоаттабеча дешаех да наьха вахара хьалаш тоаделга, цу даькъе жилищни проблема а йолаш. Дукха ха йоаццаш тха участкера ворхӀ болхлочун аьттув хилар керда квартираш хьаэца. Бакъда, цхьа хӀама да чӀоагӀа Ӏаткъаш — дукха кхоачамбоацараш хул цу цӀеношка. Масала, тха цхьан болхлочун квартире хий дӀакъовлалацар, йоацаш яр чура цхьа низ. Цу гӀулакха бехке бараш гӀишлонхой ба, бакъда, бехке-м уж цӀенош хьаийца комисси а я.

Кердадараш юкъенхувлача эггара чӀоагӀагӀа тхона дагадоаллар да болхлошта лерттӀа къахьегама хьалаш вӀаштӀехьдахар, производственна культура лакхъяр. ТӀехьарча хана лостам болаш, балхах чам болийташ я тха цехера участкаш. Дукха ха йоаццаш станокаш латтача фо цӀендеш йола вентиляторащ оттаьй оаха. Къахьегама коллектива Совета яьча решенех, бытовой хьалаш дика тоаде вӀаштӀехьдаьлар тха. Масала, хьалха йоацаш яр бытовкаш, душевойш. ХӀана уж тоаьнь кийчъяьй. Иштта мукъача хана ловза нардаш, бильярд я. Цхьаькха да са, укхаза ала безам болаш. Тха участке дукхагӀбараш кхалнах ба. Балхара чуболхача хана продовольственни товараш эца дезаш хул уж. Бакъда, из де цар вӀаштӀехьдалац. Тика е буфет яц укхаза. Дукхаза увттадаьд оаха из дош тхоай кулгалхошта хьалхашка. Цох хулаш хӀама дац. Масала, хьаэцаргья вай тха столови. Геттара во бу цо болх, бӀеха я цу чу. Чам боацаш хул цу чу кийчбаь кхача. Аз айса цӀагӀара хьа а кхухьаш юъ хӀама, из цу дукхача кхыча болхлоша а.

В. ПЕТРИЕВ,
«Промавтоматика» ПО гальванически участка партийни группа секретарь.

ТХО ТОХАДАЛА ДЕЗА

Парте XXVIII-ча съезда кийчо еш я вай республика. Хеталургда, из кийчо дукхагӀча даькъе заводашка, фермашка — вешта аьлча, къахьегама коллективашка еш я, аьнна. Бакъда, тха театр а цу лоархӀамеча гӀулакха юстара латтац. Сона хетачох, эггара сага эшаш дар да оаха лур. Сага культура, цун дикагӀйола оамалаш, кхетам — массехк да къаьстта театро а кхыйолча искусства оагӀонаша а дегӀадоаладер.

Театр. Массехк бӀаь шу да цо наьха уйлаш дикагӀча оагӀорахьа хувцайолийта, дегаш гӀоздоаха.

Тха партийни организаци йоккха яц — 16 коммунист. Бакъда, коммунистий дош теркам тӀабахийте тӀаэц коллективо.

Ерригa вай республика, парте съездага хьежаш а дикача къахьегама хьонхамашца из белгалъяккха гӀерташ а я. Цу тайпара уйлаш йолаш да тхо а. Бакъда, эггара хьалха тха театра балха юкъе дола кхоачамбоацараш дӀадаха безам бар тха.

Царех керттердар, сона хетачох, республикерча къахьегамхошца кӀезига вӀашагӀкхетараш хулга да. ДукхагӀа аха деза тхо нах болча, къахьегама коллективашка.

Парте съезда накъадолхаш Нохч-ГӀалгӀай обкомо оттаяь программа кхоачашъеш дуккха хувцамаш де лаьрхӀа я тха театра коллектив. Тахан тхо декхарийла да репертуарах, балха методех, (эша хувцамаш даьчул тӀехьагӀа) дукхагӀа пайда эца.

Тха декхар да наха культура ше маярра дӀайовзийта. Къайле яц тӀехьарча шерашка из болх геттара ледара лелабаьлга. Тахан гуш да цох хиннар. Дукха ха йоаццаш Грознерча училищай дешархой бар тха театре баьхка. Царех ахаш оаха сцена тӀа дувцар а тха спектакла маӀан а кхетадеш бацар. Аз бехк баккхац цу нахах. ДукхагӀча даькъе вай массане бехк ба из. Цох кӀалхара далац тхо а, школаш а, информаце средстваш а.

Кхы а цхьа хӀама да аз дукха уйла еш. Сона хов цу деша раьза боацараш а хургболга, бакъда, из ца аьлча варгвац. Тахан геттара шерра яьржай вӀалла искусстваца бувзам боаца жанраш — «яй», «еза», «металлически» оала рок, кхыяраш. Геттара тӀехьа ба цу хӀамашта вай кагирхой.

Наха лерттӀа кхетам, царна культурни хьехам балар — геттара лоархӀам болаш да хӀанз. Из тха декхар а да.

Программах лаьца кхы а цхьа хӀама ала ловра сона. Из Ӏоешача хана са дог гӀоздоаккхаш да культурно-просветительни даькъех де лаьрхӀар белгалдоаха дешаш. Гуш да цу гӀулакха партес геттара боккха теркам тӀабахийта лаьрхӀалга. Ховш мадий, хьалха тхога кхыча гӀулакхашта дӀадохийтача рузкъех совдаьннар мара ца кхаьчалга. ХӀанз из хувцалургдолаш да. Цу дешо гӀадвуг.

Бакъда, шеко йолаш а да уж дешаш. Фу хургда мел лаьрхӀачох республика гӀишлон материалаш а гӀишлонхой низаш а ца тоъаш хилча? Вайна гуш ма хиллара, гӀишлонхошта шоай тахханара декхараш а кхоачашде мича мог.

Сона хетачох, цу «готтача» моттиго юхатохаргда вай культура дегӀайоалаяра де мел лаьрхӀар. Материально-технически база дика яц вай республикерча гӀишлонхой организацей.

Мичча тайпара дале а, хӀанз тха декхараш гуш да. Уж кхоачашде тохадала деза тхо.

В. БЕЛОГЛАЗОВ,
Лермонтова цӀерагӀча театра парторганизаце секретарь. НГӀАССР, РСФСР халкъа артист.

КЕРДА ТАРОНАШ ЛЕХ

Аз дакъа лаьцад КПСС XXVIII съезда кийчо яра Программа оттаяьча КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома пленуме. Теркам тӀабахийта дийцар цига социальни, кадрови, правоохранительни, кхыдола дешаш, перестройка дегӀайоалаяра де дезараш белгалдаьхар.

Ала йиш яц, пленуме мел дийцар оаха цу сахьате могадора, аьнна. Масала, наха чуӀе фусамаш хьалъяра дош. Ховш да цу даькъе республике этта хьал да веларгволаш доацалга. Дале а, программо хьалхадоаккх хьатӀадоагӀача шера 200 эзар квадратни метр Грознен из зал юрташкеи, вешта аьлча, пятилетка дӀадахача кхаь шера хинначул 2,8-зза дукхагӀа фусамаш хьалъе езаш хилар. Из декхар, бакъдар ала деза, чоалхане да. Цудухьа пленуме дакъа лоацаш хинна цхьабола коммунисташ шеко йолаш бар цу даькъе.

Цхьабакъда, областной партийни организаце кулгалхоша духтӀадаьхар тхо из декхар кхоачашдара де лерхӀачох. Пайда эцаргба панельни цӀенош хьалдарах, дукхагӀа арахецаргья гӀишлон материалаш, кхыйола мероприятеш чакхйоахаргья.

ХӀаьта МагӀалбике наха чуӀе фусамаш хьалъяра дош чӀоагӀа ира латт. Дукха бахархой ба къаьнача городера шаьрача ӀокӀалбаха безаш. Парте обкомас оттаяьча программо из гӀулакх цхьан кога тӀа даннха аьттув баларга сатувс оаха. Эксплуатаце дӀалургья 40 квартира чуйола секци, бархӀ квартира чуйола цӀа, бӀаь квартира чуйола цӀа хьалдара рузкъа лохаргда.

Дукха ха йоаццаш хилар КПСС Малгобекски горкома пленум. Из а КПСС XXVIII съезда доаггӀача тайпара накъадахара хетаяь яр. Цига оттаяь программа ларде а йилла. «Малгобекнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене коммунисташа шоай программа тӀанийцар. Керттерча даькъе из тӀаерзаяь я советски наьха хьашташ дикагӀа кхоачашдара наькъаши таронаши лахара.

Программа хьалхара дакъа социальни нийсхон принципаш телхаелга дӀадаккхара хетаяь я. Гуччахьа дувца лерхӀ болхлошта автомашинаш, квартираш, ахчан ссудаш, цӀеноштеи бешамаштеи лаьрхӀа лаьтташ далара дешаш. Программа цхьа пункт иштта я: промышленнии кхачани товараш дӀа-хьа декъара, санаторно-курортни путевкаш ялара система керда а яьккха, гуччахьа хилийта, дефицитни промышленни а кхачан а товараш тикашкеи складашкеи къайладувлара никъ бехка. Из дара бокъонца бола болхлой тӀахьожам лоаттабергба управлене коммунисташа.

КӀезига декхараш латтац тхона хьалхашка производствана реконструкци еча даькъе а. ХьатӀадоагӀача шера реконструкци ергья керттерча нефтепарка мехкдаьтта кийчдара системана. Иштта хьалъяь йоаккхаргья сероводородни мехкдаьтта даккхарен цунна транспортировка ярен комплекс, цох пайда эцара дош къоастадергда.

Управлене коммунисташта хьалхашка латта декхараш доккха хиларо тхогара дӀадех партийни балха стиль, формаш, методаш эргаяьха тоаяр. Цо хьалхарча моттиге оттаду кадрови дешаш. Укхаза де дезаш дукха да. Кадраш хоржачеи уж дӀаоттаечеи гласности коллегиальности хила езалга дика гуш да. Из хьал хила деза керда нах парте хьаэцача а.

ХӀанзарчоа цу даькъе дерригa а махетта а да ала йиш йолаш дац. Масала, тахан а тӀехьа яхаш я укх тайпара харцахьара принцип: кхоъ-мугӀарера болхло, цаӀ — инженерно-технически болхло.

А. ПАУК,
«Малгобекнефть» НГДУ парткома секретарь.

Форума накъадолх

Машинаш еча «Красный молот» завода производственни объединене аз кулгалдеча партийни организаце из документ КПСС XXVIII съездага кийчдалара республика партийни комитеташеи организацешеи дергдолча гӀулакхий программа, араяла ши кӀира хьалха «Демократизацен гласностен хьалашка партена чура дисциплина чӀоагӀъяра, республиканскии моттигерчен Советашка хоржамаш дара а КПСС XXVIII съездага кийчо яра а дола партийни организаце декхараш», аьнна, тема а йолаш собрани йир.

Собране повестка тӀа эггара хьалха латтар къахьегамен производственнии дисциплина чӀоагӀъяра дош. ХӀана аьлча, чӀоагӀа дисциплина ца хилча эггара демократически долча хьалашка а толамаш доахалургдац! ХӀаьта объединене коллективе укх тӀеххьарча хана дукхагӀа хул балха хана корта бохабу малараш мелаш, прогулаш еш, кхыдола дисциплина телхаю хӀамаш деш моттигаш. ДукхагӀча хана уж хӀамаш цеховой партийни организацеша, дисциплина телхаеш болча нахаца цхьана болх беш болча коммунисташа теркал ца деш дут.

Собране коммунисташа цӀенхаштта харцбир дисциплина телхаераши царна из могийтараши.

КПСС XXVIII съездага кийчлуш коммунисташа оттайир къахьегамен производственнии дисциплина чӀоагӀъергйолаш гӀулакхаш дара программа. Коммунистий форумга кийчлуш дукха хӀама ду тха объединене коллективо Кхачан программа кхоачашъяра. Цкъа-дале, оаха тхоай баланса тӀа яьккхай объединене территоре тӀа йола йиъ столови, общественнии кхачан комбинат йиллай. Уж ерригаш а дикача помещенешка я. Цу хьакъехьа эггара керттера дар да инфляци хилалехьа 70 кепиг доаккхаш хинна даа хӀама хӀанз а цу маьхагӀа хилар. ХӀаьта делкъийга дуаш дола хӀама массехк тайпара а да. Из де йиш хилар продукташка дӀайолха цхьайола расходаш объединене ше еш хиларагӀа. Масала, нагахьа санна дулх е кхачан баьцаш ца тоъаш моттиг эттача, общепита болхлоша уж нийю бахача нахагара базар тӀа боаккхача маьхагӀа. ХӀаьта царга бодача лохача маьхал совгӀа дӀадахар боалача пайдан чотагӀа хьакхоачашду.

Цул совгӀа, хьатӀайоагӀача хана лаьрххӀа оаха арендагӀа хьаийцай Шалински районера ах совхоз, биллаб «Гельдиген» яха тхоай боахам. Цига доакъара баьцаш, культураш хьалкхеергья оаха, чуоттадаь дорстадергда доахан. ДӀадахача шера-м объединенена зе хилар цу гӀулакхах, бакъда, укх шера тха коллектива истола тӀарча шу тӀа дулх тӀакхетарга дог доах оаха.

Тха коммунисташа дика кхетаду перестройка никъ вайна юкхьанца хийттача тайпара атта ца хинналга. Цхьадолча даькъе толамаш даьхадале а, социально-экономически сфере хоалуш карагӀдаьнна хӀама хиланзар. Кризис соца ца ярал совгӀа, кӀоарглуш я.

Иштта этта экономически политически хьал Ӏеткъар КПСС авторитета. Шек увттабу цун кулгалдара лоархӀам, общество керда йоаккхача нийслу халонаш дӀалха цунна могаргхилар. Иштта эттача хьале объединене коммунисташа кхетаду вай мехка кризис эттача хӀанзарча хана ца тоъаш дар къахьегамхошта далар мел лоархӀаме да.

Тха предприяте отта а яь, кхоачашъеш я 2000 шу тӀа кхоачаш хӀара советски дезал ший фусам йолаш хилийтара программа. Нах чубаха цӀенош хьалдара программа кхоачашъяра завода коллектив монолитни хьисапе перспективни гӀирсаш хьалдарз программа кхоачашъеш я.

Старопромысловски районе тха болхлошта хьалъеш я 50-нел совгӀа коттедж. Укх шера хьал а дь, объединене болхлошта дӀаденнад хӀаране чу 40 квартира йола кхо цӀа.

«Гельдиген» яха боахам дӀахо дегӀабоалабара республика а хӀаьта иштта Ставропольски края а колхозашцеи совхозашцеи договораш даьд.

Завода болхлошта хадданза шуреи кхыйола юртбоахама продукташи лоаттаю. Завода территоре тӀа болхлошка дукхагӀа дохк дулхи чкъаьрийи. ИиълагӀча квартале завода столовешта, школе дешадаха ха кхачанца долча берий учрежденешта, хӀаьта иштта болхлошка йохкара а маьхх е йолаяьй. Лоацца аьлча, кхачан продукташца болхлой Ӏалашбарга йоалаш я завод. Застойни хана дукха дувцар болхлошта лерттӀа производственнии бытовойи хьалаш хилийтарах. Цу даькъе а цхьадола хӀамаш ду заводе. Цхьайолча цехашка хьаьйй саунаш. Хьал а дь, болх беш да болхлошта лаьрхӀа салаӀара цӀа. Уж хьалаш тоадара оттаяь бӀарчча программа я. Из кхоачашъяро тоадергда хӀанз низкъала дола социально-бытовой хьал.

Эггара дукхагӀа лоархӀаши сий деши бола нах депутаталла кандидаташ увттабара ерригача къахьегама коллективай, советашкеи партийни организацешкеи анкетировани ергья, цох хьахиннар теркалдергда. Кандидаташ оттабаьчул тӀехьагӀа уж дӀабовзийташ, могабеш хоржамий участкашка бахача наха юкъе болх бергба. Из болх бара юкъеозаргба агитатораш, довеpенни нах, коммунисташ-пенсионераш.

Мадарра, аьлча гӀулакх ира политически къовсам лоаттабе безаш да.

Л. КРИВОШЕЕВ,
«Красный молот» завода парткома секретарь.

Хьайбаш леладераша цхьайтта бетта баьча балха итогаш

Чакхдоалаш да шийтталагIча пятилетка диьлагIа шу. Фермашкеи комплексашкеи чусоцадаь хьайбаш Iаигара доахаш да.

Республике хIара хьайбана лаьрхIа Iалашдаь доакъар соахка хинначул кIезигагIа да. Лохъеннай шура яккхара, фуаш гулдара темпаш а. Из гIулакх воча оагIорахьа Iаткъаш да республика ше кхачан продукташца ше Iалашъяра. Укх шера январь бетта денз октябрга кхаччалца наьха хьашташ кхоачашдара республике кхыча моттигашкара хьатIаденнад 590 тонн дулх, 92 эзар тонн шурий продукташ, 40 миллион гаргга фуаш.

КОЛХОЗАШКА, СОВХОЗАШКА, БОАХАМИИ ЮКЪАРЧА ПРЕДПРИЯТЕШКА ХЬАЙБАИ ПРОДУКЦИ ЯККХАР

	1988 ш. январь — ноябрь	1989 ш. январь — ноябрь	1989 ш. январь — ноябрь, 1988 ш. январага — ноябрга диллача
Дулх — эз. тн.	21,9	27,2	124
Шура — эз. тн.	108,9	107,4	98,6
Фуаш — млн.	82,7	70,2	85

Шура кIезигагIа кийчъю доахангара йоаккхар лохъялар бахьан долаш. Соахка цхьайтта бетта хинначул укх шера цу юкъа хIара кхоабача Iаттагара яьккха шура 56 килограмм, е 3 процент кIезигагIа я. Бакъда, договораш а уьттаеш колхозашеи совхозашеи бахача нахагара дIабахача цхьайтта бетта нийца шура соахкарчул 3 эзар тонн дукхагIа я.

Республика боахамашка Iаьсий 2,8 эзар, е 6 процент кIезигагIа даьд соахка цхьайтта бетта хинначул, хIаьта хурсигаш — 7,8 эзар, е 7 процент. БIийгаши Iоахарийи 14 эзар, е 6 процент дукхагIа даьд.

БОАХАМИИ ЕРРИГАЧА КАТЕГОРЕШКА ХЬАЙБАИ ПРОДУКЦИ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНО КИЙЧЪЯР

	1989 ш. январь — ноябре кийчъяр	Шера план кхоачашъяра процент	1989 ш. январь — ноябрь 1988 ш. январга — ноябрга диллача %-ца
Хьайбаши коа тIара оалхазараши — эз. тонн	44,6	92	115
Шура — эз. тонн	98,9	91	99,6
Тха — тонн	2058	108	103

Соахка хинначунца нийсдича паччахьалкхено хьайбаши коа тIара оалхазараши кийчдаьд 5,7 эзар тонн дукхагIа, тха — 60 тонн, цхьабакъда, шура — 385 тонн кIезигагIа я.

РЕСПУБЛИКА РАЙОНАШКА ГIОЛЛА ХЬАЙБАИ ПРОДУКЦИ ЯККХАРИ КИЙЧЪЯРИ

	1989 ш. январь — ноябрь 1988 ш. январга — ноябрга диллача %-ца			
	Яккхар		кийчъяр	
	дулх	шура	дулх	шура
Ачхой-Мартановски	137	104	119	102
Веденски	142	69	109	97
Грозненски	139	95	113	99,4
Гудермесски	152	101	147	103
Малгобекски	110	102	91	107
Надтеречни	123	100,9	123	100,9
Назрановски	109	106	91	105
Наурски	129	103	117	96
Ножай-Юртовски	185	81	116	97
Шатойски	148	105	113	98
Сунженски	122	96	114	97
Урус-Мартановски	82	104	106	96
Шалински	113	90	121	94
Шелковски	133	106	99	104

Нов. Гудькона Н. А. «Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи яларах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Iилма - педагогически балха тIа дукха хIамаш карагIдувларахи общественни вахаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай» АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла нов. Гудько Надежда Алексеевнана — М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института КПСС исторе кафедра доцента.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИЙ.**

г. Грозный, 1989 шу.

Нов. Ш. А. Магомаевна «Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи яларах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Кепайоазон балха тIа дукха хIамаш карагIдувларах, дунихача шерашка беркате къахьегарахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч - ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла нов. Магомаев Ширвани Абукаровича — «Ленинан некъ» яхача республикански газета редакце экономика отдела заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИЙ.**

г. Грозный, 1989 шу.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене болхлошта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА У К А З

Дуккхача шерашка беркате къахьегарахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Макушев Вячеслав Константиновича — производственно-товарни контора № 2 йолча цеха механика.

Матвеюк Анатолий Анатольевича — Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода Г-49/1 установка начальника.

Чуев Владимир Ильича — «Грознефтехимремстрой» треста № 1 йолча специализированни ремонтно-гIишлошъяра управлене газосварщика.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИЙ.**

г. Грозный, 1989 шу.

Экономически реформа хьалашка

ДОАЛ ДАРА НИЙСАЧА НАЬКЪАГIА

Карабулакски химически реагентий завода коллективо йиззача хозрасчета хьалашка къахьега шоллагIа шу да. Дукха ха йоаццаш завода коллектива производственни балха итогаш йир партийно-боахама активе. Химически реагенташ йокъаеча цеха ремонт яра из соцаяь латтарца, кхоачамболлаш бийдал ца хиларца дувзаденна дукха халонаш нийсъенна яле а, дерригача технико - экономически хьокхамий цхьайтта бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй предприяте болхлоша. Товарни продукци арахецара паччахьалкхен план 101,6 процент кхоачашъяьй цар. Дикка тIехкхоачашъяьй продукци маьхалъяккхара задани а. ХIанзалца хьа планагIа арахецаш хиннар а йоацаш КЛСР яха реагент арахийцай завода болхлоша 50 тонн, чоп бетташ йола добавкаш а ца тохаш арахецаш. Из кийчъяьй «СевКавНИПИнефть» института болхлоша. ЛИГНОСИЛА, бактерицида опытни продукци а арахеца йолаьй.

Массе а тайпа химически реагенташ арахецара план а 101 процент гаргга кхоачашъяьй. Белгалдаккха деза да продукци арахецара йолча шера плана керттера корректировка яьлга, капитальни ремонт е йоаларца цех соцаяр бахьан долаш. Ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а дизза кхоачашдаьд предприяте коллективо. Кердача хьалашка къахьегача хана цу керттерча хьокхама задани толамца кхоачашъе вIаштIехьдаьлар цун, цхьаболча потребителаша ак аьнна КССБ-1 яха химически реагенташ дIаэца ца тугаш йитарах.

Иззача хозрасчетага тха завода коллектив йоалача хана шин тайпара уйлаш йолаш бар предприятера нах — цхьабараштa хетар хозрасчетага даьлча цхьаккха тайпа халонаш а ца нийслуш, еррига проблемаш къоасталургья, аьнна. Вохаш шек болаш бар гIулакхаш бокъалгахьа даргхилах. Вахаро хьахьекхар пессимисташ бакъхилар, аьлча а, йоаггIача хьисапе а дика а Iалашо хургьяц аьнна хеташ, царна дага хиннар кхоачашхилар, материально - технически ресурсашца йийза кийчъяь хинъяцар производственни план. БоаггIача боарамагIа лоаттадац формалин, фенол, аьшка купорос, каустически сода, натре бихромат. Духхьал из бахьан долаш укх шера январеи февралеи план кхоачаш ца еш дисар тхо. Из санна дар нийслуш да дукххача итташ, бIаьш йолча предприятешка, цхьабакъда, цунах тхона атто еш дола гIулакх мича хул.

Духхьал дIаала дезаш да кердача хьалашка болх беча мел дукха халонаш нийслой а, цу системагIа къахьегилга пайдане хилар. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах кходаьчун юкъедоагIа бийдала хьурмат дарах кходаь хьахинна дола цхьа эзар совгIа сом. Иштта кходаьд ахча кхыча гIонна йолча материалашта хьурмат дарах а. Нах Iемаб лархIа, укхаза цхьадола кхоачамбоацараш нийслой а. Юкъейоалае лаьрхIар кхом бара йола лицеви чоташ, боккъалдар аьлча, уж приказагIа юкъе а йоалаяьй. ХIара цеха е смена коллективана лаьрхIа кхом бара бийдал, хий, Iи электроэнерги йоаяра доагIаш дола документаци кийчдир. Долче, хозрасчет юкъейоалайир зIамигача бригадашка, кхьметтел болхлой моттигашка а тIехьа. Хано хьахьекхар из ханал хьалха даь хIама долга. Заводчанашта из эшаш дац ала гIертац со, массе а йолча участкашка учет лелае прибораш ца таарах нийсделар из, цудухьа низ дIанхачац уж мел йоаю хьажа. Лоацца аьлча, цу лакхе хьоахадьча приказагIа хIара сменагIа йоаеча материальни ресурсай учет лелае езарий хIанз укх сахьате вIаштIехьдалац из де технически бахьанаш нийсдаларах. Духхьал йоккхийча цехашка мара хIанз хозрасчет юкъейоалае таронаш яц.

Тахан хIара цеха коллектива шин фондаш я, бухсоцаш балха хьахулаш дар белгал а доахаш. Укхаза тоадаьд учети тIахьожами лелабелга, дIадохийтача хIара сома мел мах ба а хов. Цхьан собране цхьоалагIча технологически цеха начальника аьлар цех арендагIа дIаэца шоаш дага хилар. «Хьая тхона продукци хьаяра йола план, алапе фонд, материальни поощрене фонд, дIадахийта дезачун смета. Оаха оахоша къоастадергда план мишта кхоачашъе еза. Лоацца аьлча, тха тхоай хургда бохча, ди чакх массаза дала тхона ховргда цу чу мел ахча дисад» — аьнна дехар дир цеха начальника. Цо яхар хьаллаьцар болхлоша, кулгалхоша, духхьал деррига а дика лархIа деза, доллача хIаман а уйла е еза, гIалат а баьнна, коллективана хьовзам ца хилийтара. Практико хьахьекхад: дага доххарагIа кхычар опыт хьаэца йишйоацилга, пайданегIа дар мара хьаэца ца дезилга, цу даькъе наьха дагардар фуд а хьожаш. Хозрасчета къаьстта йола белгало я, коллектива членаша, цехе болх беш мел, бараша телача предложенешка хьежжа деррига а дар.

Коллектива балха тIа йоккха воздействи ю завод чуйоагIача производственни структура. Отраслешкара кулгалдара структура чоалхане ца хилийтара тIаерзаяь дукха предложенеш тийннай, де дезараш белгалдаьхад. Уж деррига хувцамаш юкъедоаладаьд Карабулакски химически реагентий заводе а. Перестройка шерашка заводчанаш доалахьа бар цхьан хана мехкдаьтта промышленноста министерствана чуйоагIача Ерригсоюзни объединенеи «Грознефть» производственни объединенеи. Тахан завод чуйоагIа «Бурение» яхача Iилман - производственни объединене структурана. Диъ шера хинна хувцамаш дукха да, из иштта дале а дикагIча оагIорахьа хувцаденна хIама дац вывеска хилар мара. Iалашо елга материальни хьалаш тоаденнадац. Доккха а доацаш цхьа масал доаладергда вай. Ийс бетта балансови пайда, аьлча а, издержкаш тIера дIаяьхачул тIехьагIа хинна пайда цхьа миллиони 830 эзари сом хилар. Мича дIадахийтар из? ЧIоагIъяьча нормативашка хьежжа 632 эзар сом производственни фондашка дIадахийтар, 663 эзар сом бюджете дIачудахийтар. Заводана юхедисар 445 эзар сом мара дац е беррига баьча пайдах 20 процент совгIа дар мара дац. Хозрасчета принципаша дIадахераштa гаьна да из. ХIана аьлча, стимулировани е еза инициативана дIадахийта деза цунах ахча производство дегIакхувлара, хьинаре къахьегарашта материальни поощрени яра. Цунца дувзаденна миннефтепромагара деха дага я завода коллектив «Бурение» яхача Iилман - производственни объединенех ше хьакъоастаелга. Из бахьан долаш тха коллектива вIалла а хIама доврдац, цхьабакъда, шоаш баь.ча пайдах хьахьожадеш дола ахча дикка дукхагIа хургда. Боккъалдар аьлча, финансови даькъе тха завод хIанз цхьаннех а тийша хIама долаш яц.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химреагентий завода производственно - технически отдела начальник.

Штукатурий бригада

Массаза а хьалхалатташ хьайоагIа «Чечингстрой» ПСМО объединене чуйоагIача СМУ-5 Шлыкова Раисас кулгалду штукатурий бригада. Коллективера хIара болхло ший декхараш дика кхетадеш, лакха говзал йолаш, новкъоста эшшача хана гIо де кийча волаш ва.

Шоай керттера декхар лоархI цар хIаране хьадеш дар дикеи наьха бIарг тIаотташи хилийтар, шоаш хьалъеча фусамашта нах дег тIара раьза хилийтар. Из царна дика карагIа а доал. ХIанззалца цхьа моттиг нийсъялийтаяц цар болх во баь, шоай декхарех лоархIа ца беш.

Наьха барт чIоагIбеш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара уж тIахьехаш, дерригнех дог лазаш бола болхлой кIезига бац бригаде. Царех цаI я Бугаткова Валентина. Шийтта шу даьннад цо гIишлошъеча болх бу. Цу юкъа тIехдика караерзаяьй цо кхоъ смежни професси. Шоашта ца ховр, ца кхетар хатта, новкъостал деха из йолча боагIа бригадера мехкарий Юсупова Зинаида, Апаева Малкан, кхыбараш. Дика дIайовзийт цо къонача гIишлонхошта ший опыт.

Шийна тIадехка общественни декхараш бехктокхаме хеташ кхоачашду Валентинас. Наха лоархIаш а сий деш а саг я из. ХIаьта, ледарлонаш ювлийтача сагагара доагIар принципиально хьа а дех.

— Валентинас баь баьна болх тоабе безаш хинна моттиг дагаягIац сона, — йоах бригадира Шлыкова Раисас. — Даим тIехкхоачашъю цо сменни нормаш. Нахаца Iимерза, безаме я, наьха хьашташ кхоачашдара, балха а вахара а хьалаш тоадара йоакхо ещ я. Оаха массане раьза а долаш хержай из тхоай участке профкома председателалла. Дика кхоачашду цо уж декхараш а.

Хьаьнала къахьегача сага даим а сий даьд вай мехка. Ца зувш бисабац Валентинай болх а. Цо лелаю «Къахьегама ветеран» яха медаль, дукха я цунна тийнна грамоташ, ахчан премеш, кхыдола совгIаташ.

Ч. МАГОМЕДОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«Нэкст стоп» яхача болама чакхйоаккхача машара марафона доакъашхой Москве сайцар. Копенгагенереи Стокгольмереи студенташ, шин кIира «халкъа дипломаташ» а хинна студенчески общежитешка, московски дезалашка баха хайшар. Дукха миллионаш нах бахача городе вий ца ховш висанзар кхо эзар скандинав, цар цига доттагIлен вIашагIкхетараш, рок-концерташ, экологически акцеш чакхъяьхар.

«Нэкст стопа» активистий делегаци Семипалатинске антиядерни выступленеш чакхъяха яха хилар.

Цу шин кIира москвичашта дикагIа байзар безаме, тIера бола шведаши датчанаши, хIаьта царна — вай искусство, культура, вахар.

СУРТА ТIА: пацифизма хорувгь.

А. СОЛОВЬЕВА сурт. (ТАСС Фотохроника).

Гуччахьарча диалога кIийлен тIа

Майрра ала йиш я советско - американски отношенеш дегIаахара кердача этапага йоалаш латт, аьнна. США администраце ситуацен анализ еш, шек йолаш, ца тешаш дукха ха яьккхачул тIехьагIа, СССР-а гIулакх леладара никъ хийцар. ХIанз керттерча плане я конструктивни кIийлен тIа паччахьалкхенашта юкъера отношенеш хьакхоллара позитивни тенденци. Мадарра аьлча, гуччахьарча диалога кIийлен тIа стабильни а чIоагIа а бувзамаш оттадара, дувцачох дIа-хьа кхетаргара шоайла гIулакхаш леладарга бовлара даькъе цхьан дагара, цхьа уйла йолаш ба уж.

Декабрь бетта лакхерча боараме М. С. Горбачеваи Дж. Бушаи юкъе хургдола вIашагIкхетар — из йоккха политически акци, 1990 шера бIаьсти чакхйоалаш США хургйолча масштабни советско - американски переговорашта кийчо ечара лоархIаме этап.

Теркам тIаозаш да, хIанз цу вIашагIкхетара инициатор президент Буш хилар. Цо аьхки ше Парижера, «йоккхача ворхI» паччахьалкхен керте латтачар совещанера цIавеча М. С. Горбачевга цу тайпара вIашагIкхетар чакхдаккха вай, аьнна, предложени еннаяр. ХIаьта из сиха хьаллаьцар.

Хьалха цу тайпара предложенеш телар советски оагIоно. Дагадехача кхоачам ба, кхо шу хьалха М. С. Горбачева енна Рейкьявике Рональд Рейганаца вIашагIкхетара йола предложени. Цу хана цхьаккхача соглашенешта кIала кулгаш язданзар, цхьабакдъа, США а СССР а кулгалхоша реально герз дIадаккхара долча договорий кIийленаш хьакхеллар. Цунца дувзаденна цхьа хаттар отт: цу тайпара итог хургйий-теш хургдолча вIашагIкхетара?

Советски а доазол дехьарча а журналисташта лаьрхIача пресс - конференце къамаьл деш, Э. А. Шеварднадзе аьлар, СССР-ен США-аи кулгалхоша цхьайола директиваш могаергья, кхыча мехкашцарча гIулакхий министрашта, шоай мехкий кхыболча викалашта Вашингтонера переговорашта кийчо ярца дувзаденна дола декхараш тIадохкаргда.

США президент, хетаргахьа, диалог йолча хана советсии лидера ший политически перспектива мишта мах бу, дIахо йодача хана малагIа чура а арахьара а политически никъ лелабе дагахьа ва ха гIортаргва. Къайле яц, США администрацес хIанз а М. С. Горбачева реформай программа лерттIа кхета ца еш хилара. Цун тайп-тайпара мах бу. ХIаьта Дж. Буша советски лидераца вIашагIкхета безам болаш еннача предложене, сона хетаргахьа, уж тайп-тайпара къамаьлаш дувцачарга кIезиг - дукха шоай баганаш юхаоза яхилга да.

Президента аьлар, ше дунен халкъашта юкъерча хьалах, советско - американски отношенеш дегIаахарах, США-и СССР-и экономика проблемаех, Малхбузехьара, Малхбоален Европера мехкаш дегIаахара проблемаех дувца лаьрхIа ва, аьнна. Буша цу вIашагIкхетаре герзашта тIахьожам лоаттабара дешаш дувцаргдац, аьнна, белгалдаьккха дале а уж хьоа ца деш Iе йиш яц.

Теша лов, хургйола переговораш продуктивни хургхилар. Уж, шеко а йоацаш, дунен халкъашта юкъерча отношеней ерригача спектрах оагIоний позицеш кхетаяра тIаерзаяь ца Iеш тIехьатетта йиш йоаца проблемаш къоастаяра практически а хоадам беш йола а решенеш лахара тIаерзаяь хургья.

Владимир НАЗАРЕНКО,
АПН обозреватель.

ОЛЬСТЕРСКИ ПРОБЛЕМА

Царех йоах: Къулбаседа Ирландега топа тIа гIолла хьеж. ХIаьта, из иштта да а да: британски салташта патрула составе мара база доазол арабовла бокъо лац. Уж провинцера сатем лорабе безаш ба, цхьабакъда, уж укхаза болча ткъаь шера хувцаденна хIама дац. Хьалха санна Iоухаш цIий да, бовш нах ба.

— Патрула керттера декхар — герзаца Iалашбаь бола террористаш гуча а боахаш, лувцар, — йоах Белфаста улицашка гIолла салташца цхьана массазарча маршрутагIа арабаьнна хиннача «Индепендент» яхача британски газета журналисташа.

...Салтий чIоагIа лоралуш болх, наьха цIеной тховнаш тIа гIолла дIа-са а хьежаш, цига лечкъа снайпер воаллий хьежаш, е кулг-кара яь бомба йий-хьогI, нувхашта юкъе а кхычахьа дIахьулаяь, хьежаш. ЦIаьхха лакхера цхьа хIама чуйоагIа: из чукхесса кирпишк яр. «Дика болх ба хьона из кертах ца кхийтта, тIаккха-м дийна вуссаргхиларах догдаха эшацар, — йоах цхьанне. «ХIамаш ютта машенаши холодильникаши чукхувсаш моттигаш а хиннай», — дагаух шоллагIчоа.

Цхьан балкона тIа йитта хIамаш хьалъэхача гIиргах улл ювргI, — из отряд гарга гIортарах беш бола хоам ба. «Кхоачаш тхо базера арадовлалехьа ерригача округе ховш хул, — дувц салтечо. Группа командира переговорни устройстве гIолла йоах: «Сихха массаварг дIахьулале!» Салтий цIенош долчахьа дIахьед, тIаккха наIараштa тIехьашка а лечкъа, топаш бе лоац. Цхьа минот яьлча уж юха болалу: из харц бань хоам хиннаб.

«ТIеххьарча шерашка укхаза кIезига-дукха сатийнагIа я, — йоах царех цхьан салтечо. — Бакъда, дукха ха йоаццаш са новкъост-м вийра. Тхона-м ховра укхаза порядок мишта оттае еза, цхьабакъда, тха рецепт езалургьяц дунен сообщества».

...Къулбаседаирлан д ц а ш дIаIемаб герзаца Iалашбаьча салташка, «лендроверашка» «кхерамзле лораяра» тикашка пйдархошта чухьежаш, документаш хетташ хиларга. Мадарра аьлча, цу тайпара уйла чуйосс Ольстере эггара хьалха нийсвеннача сага. Аэропортера Белфасте IочубоагIача наькъагIа «Эйрбас» яхача компане автобуса пассажирашта юкъе советски журналисташ мара бацар герзаца Iалашъяьча патрулашта, бронемашинашта теркам тIаозаш.

Цхьабакъда, нах герзага дIаIемаболе а, цунца машар лелабе лерхIаш бац. Из бакъду Ольстере хулача демонстрацеша, митингаша. Дагаух, Белфасте британски эскар хилара духьала яь йоккха демонстраци. Из дIайолаяла кхо сахьат хьалха Фоллсроду улице гучабаьлар герзаца Iалашбаь бола полицейскеши салтийи. Манифестаци а цун тIехьа митинг а е лерхIаш хинна район дIальацар. ЦIеной тховнашта снайпераш гучабаьлар. Сигала гIолла лелар военни вертолеташ. Деррига а кийча дар «общественни порядок оттаяра»:

«Къулбаседа Ирланде халкъан кортамукъале!» «Английски салтий — Ольстерера арадовла!» «Котало яккхалца къовсам лоаттабергба!» Уж а кхыдола а йоазош гучадувлар манифестантий болам дIабахарга хьежжа. Улица тIа дехьенсехьен латта нах царга моаршал хоатташ бар. ТIаккха сатем эттар: чакхбувлар марша доакъашхой, царех хIаране бе доаллар салташа низ барах байнача наьха цIераш тIайола кIай плакат. Ткъаь шера провинце кхо эзар гаргга саг вийннав. Кхы а ткъаь итт эзар сага човнаш яьй.

Мишта къоастаергья ольстерски проблема? Цу тайпара хаттар дир оаха Белфасте дуккхачарга. Тхога Ирланде Компарте Къаман исполкома политически комитета члена Брайн Гормалле аьлар:

— Лондона хьалхара тIа баккха беза. Правительствос дIакхайкаде деза эскар арадоккхаргдолта а цунца протестантски а католически а общинай викалаша, английски Iаьдало переговораш яра никъ хьабелла а лерхIаш хилар. ТIаккха ден повестке оттадерга Ольстере Ирландерча берригача наха дакъа а лоацаш демократически хоржамаш дарах дола дош.

Парте кулгалхоех цхьанне Шинн Фейн Дэнни Моррисона аьлар:

— Британски салтий укхаза хиларо низбара хьал хьакхолл. Ткъо шу хьалха уж у к х а з а баьхкача хана Къулбаседа Ирланде католикаша лерхIар, уж машар бе баьхкача санна. Цхьабакъда наха сихха кхетадир английски герз хьанна тIадерзадаь да. Британски эскар укхазара дIадаха деза.

Советски журналист тIаэца раьза хиннача британски парламента депутата, Ольстера Официальни юнионистски парте лидерех цхьанне Уильям Мартин Смита аьлар:

— Къулбаседа Ирланди дукха хана денз Великобритане дакъа а хинна дIаэттай. Укхазарча британски салташа хьал толхаде гIертачар планаш юкъагIйоах, цудухьа уж эшаш ба.

Конфликт къоастаяра наькъ тIа тайп-тайпара хетараш да, цхьабакъда, из къоастае еза, укхаза оалаш ма хиллара, ма хулла сихагIа.

Бакъда, Къулбаседа Ирланди — из улицашка чакхйоаха манифестацеш, герзаца Iалашъяь йола патрулеш, лелха бомбаш хинна Iец. Из къахьегама тIера болча, хьаьший геттара чIоагIа тIаэцача, бегаш бе ховча наьха лаьтта да. Укхаза безаме лораю хIанзарча массови культура Iоткъамах къаьнара традицеш, культура. Укхаза бокъонца гаргалонаш лоархI, нах шоайла гIулакхаш де кийча ба.

Цхьабакъда, саг герзаца Iалашбаьча нахага дIаIемача, низбар массехк ноахалий вахаре керттера белгало а хинна дIаэттача, дIахо мел дар шоллагIча плане тIехьашка доал, Ольстерера эскараш арадахара тIехьа къовсам лоаттабеш болча Боламо, цаI доацаш хержаяц ший символ: Къулбаседа Ирландена хIама тохаш йоалла салтечун хьисапе йола Великобритани. «Индепендента» яхача газета ший репортажашка дувцаш дола уж «дика бераш» иштта тIаэц укхаза дукхачар.

Юрий ЛЕВЧЕНКО,
Александр СИСНЕВ,
ТАСС корр.

Лондон.

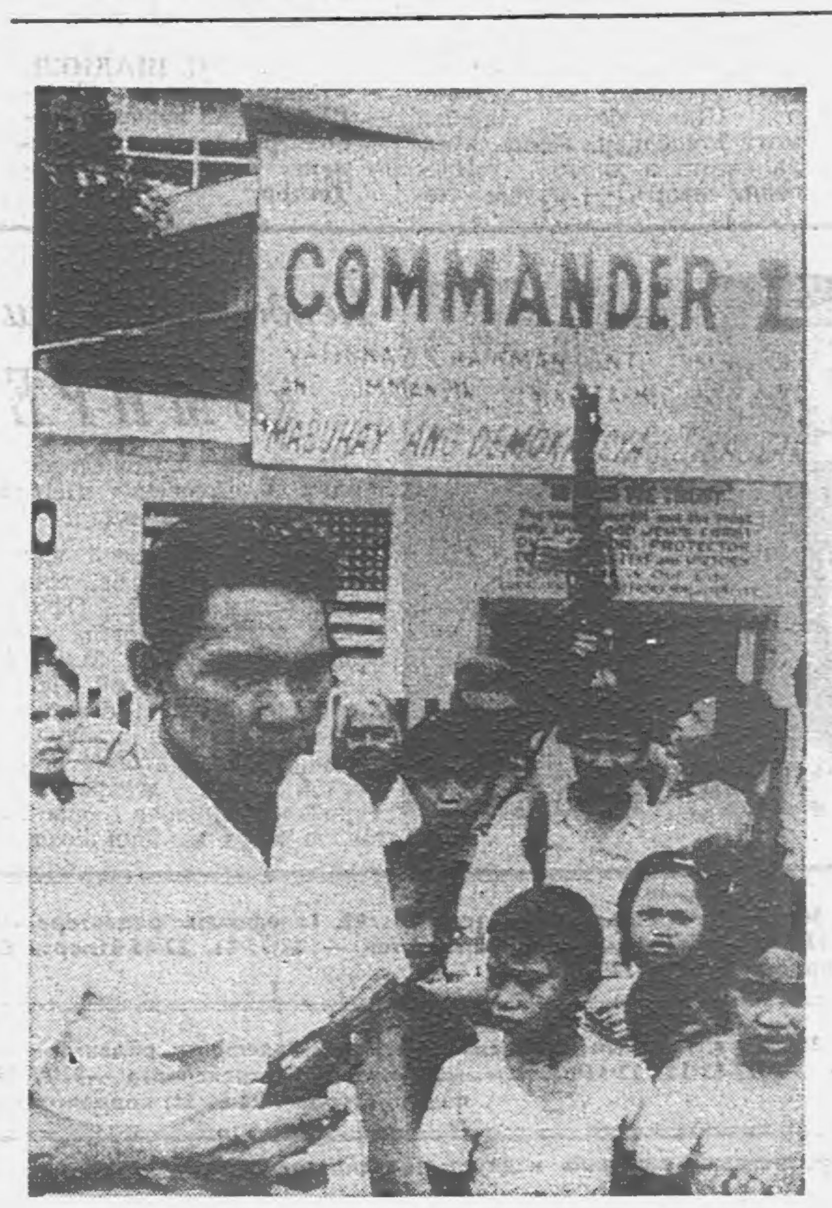

Факташа хьахьокх, хIанз Филиппинашка нах герза чIоагIа тIакхувш хилара.

Мадарра аьлча, мохк герзах хьалбизаб. ХIанз цига латифундисташеи кхыболча гIулакх леладуш болча налораяр духьа частни сфераш лораяр духьа частни эскараш леладу. Герз чIоагIа дукха хилара саготдеча Филиппинна къаман оборона министра Фидель Рамос цхьан сенатски комиссе къамаьл деш, белгалдаьккхар, уж арсеналаш Iоаяр къаман кхерамзлен а мехкарча правопорядка а кхерам тIатувсаш да аьнна. «Нагахьа санна цу тайпара тенденци дIахо а хуле — аьлар цо, — Филиппински эскара частни эскарашта духьал отта могаргдац, хIана аьлча, уж цхьайолча хана республикерча герзашцарча низел дикагIа Iалашдий хул».

Къаман полице командующе инарал-майора Рамон Монтаньо даннегIа, экстремистий а зуламхой бандай а бе 178 эзар герза единица я.

СУРТА ТIА: иштта ба мехка правительство дIаяккхара лозунгаш дIакхайкадарал совгIа «дунен коммунизм» дIаяккха гIерта частни эскарера боевикаш.

ТАСС сурт.